EHDOTUS OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN ASETUKSEKSI ERÄIDEN OPPILAILTA PERITTÄVIEN MAKSUJEN PERUSTEISTA ANNETUN OPETUSMINISTERIÖN ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1 Asian tausta

Eduskunta on hyväksynyt lain ammatillisesta koulutuksesta ja siihen liittyvä lait 30 päivänä kesäkuuta 2017 (HE 39/2017 vp, EV 86/2017 vp). Uusi ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (/) on vahvistettu x.x.2017. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Uudella ammatillisesta koulutuksesta annetulla lailla kumotaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (631/1998).

Uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan ammatillisessa koulutuksessa siirrytään yhteen näyttöön perustuvaan ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa tutkinto. Osaamisen osoittamista yhdenmukaistetaan ja siihen liittyvää rinnakkaista hallintoa puretaan siten, että osaaminen osoitetaan näyttämällä se käytännön työtilanteissa. Ammatillisen tutkinnon myöntämisoikeus siirretään osaksi järjestämislupaa ja kokonaisuudessaan koulutuksen järjestäjälle. Lain mukaisten tutkintojen mitoituksen peruste on jatkossakin osaamispiste. Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä, ammattitutkintojen laajuus voi vaihdella 120, 150 ja 180 osaamispisteen välillä ja erikoisammattitutkintojen 150, 180 ja 210 osaamispisteen välillä. Käyttöön otetaan lisäksi opiskelijavuosi kaikkien ammatillisen koulutuksen toteuttamismuotojen yhteismitallisena suoritteena. Opiskelijavuodella tarkoitettaisiin 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena.

Asetuksessa eräiden oppilailta perittävien maksujen perusteista säädetään maksuista (1323/2001), joita koulutuksen ja tutkintojen järjestäjät voivat periä oppilailta, opiskelijoilta ja näyttötutkintoon osallistuvilta perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla (asetuksen 1 §). Asetusehdotuksella on tarkoitus muuttaa kyseessä olevaa opetusministeriön asetusta siten, että se vastaa uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä.

2 Asetuksenantovaltuus

Uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:n 1 momentin perusteella ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lain 105 §:n 2 momentin mukaan ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä 8 §:ssä tarkoitetussa muussa ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelijamaksun, jolla katetaan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Pykälän 4 momentin mukaan henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyn arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen merkittyä arvosanaa tai 58 §:ssä tarkoitetutun valmentavan koulutuksen suorit-

tamisesta annettuun todistukseen merkittyä arvosanaa. 105 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään edellä mainittujen maksujen perusteista.

3 Nykytila

Koulutusta ei ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 5 §:n eikä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 9 §:n mukaan saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentin perusteella opetus on opiskelijalle maksutonta. Lain tarkoittamalta yksityisopiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa. Lain 47 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa julkisoikeudellisesta suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaan näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelumaksuista on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentissa säädetään. Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä muussa lisäkoulutuksessa opiskelijalta voidaan periä kohtuullinen opiskelumaksu. Maksulla katetaan koulutuksen ja tutkintoon valmistavassa koulutuksessa myös tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Näyttötutkintoon osallistuvalta peritään tutkintomaksu. Tutkintomaksu määrätään siten, että maksut vastaavat tutkintotoiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon osallistuvalta, joka suorittaa tutkinnon ilman siihen valmistavaa koulutusta, voidaan periä kohtuullinen maksu tutkinnon järjestämisestä.

Voimassa olevan eräiden oppilailta ja opiskelijoita perittävien maksujen perusteista annetun opetusministeriön asetuksen 1 §:ssä säädetään asetuksen soveltamisalasta, kuten yllä on esitetty. Asetuksen 2, 3 ja 7 §:ssä säädetään perusopetuslain ja lukiolain mukaisten maksujen perusteista. Asetuksen 4 §:n mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun laissa tarkoitetulle yksityisopiskelijalle järjestettävästä kokeesta voidaan periä opiskelijalta enintään 50,5 euron suuruinen maksu. Asetuksen 5 §:n mukaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun laissa tarkoitetussa ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelijalta voidaan periä maksu, joka on enintään 50 prosenttia opiskelijakohtaisesta määrästä, joka on laskettu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen 10 a §:n mukaisen oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnan perusteella. Muussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa opiskelijalta voidaan periä maksu, joka on enintään 75 prosenttia edellä mainitulla tavalla opiskelijaa kohden lasketusta määrästä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain tarkoittama näyttötutkintoina suoritettaviin ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin osallistuvalta perittävä kiinteä tutkintomaksu on 58 euroa.

Voimassa olevan asetuksen 6 §:ssä säädetään opiskelijoilta oppimateriaaleista ja tarvikkeista perittävistä maksuista. Sen mukaan jos ammatillisen peruskoulutuksen tai näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle opiskelun edellyttämiä oppikirjoja tai muita opiskeli-

jan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja oppimateriaaleja taikka henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja työvälineitä, koneita, laitteita, materiaaleja ja muita tarvikkeita, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voi koulutuksen järjestäjä periä niistä maksun enintään todellisten hankinta- tai tuotantokustannusten mukaisesti. Jos opiskelija hankkii mainitut oppimateriaalit ja tarvikkeet muuten, häneltä ei voida periä tässä momentissa tarkoitettuja maksuja. Edellä tarkoitettuina oppimateriaaleina ja tarvikkeina ei pidetä maksuttomaan opetukseen kuuluvia opetuksen järjestämisen edellyttämiä työvälineitä, koneita, laitteita, suojavaatteita, työturvallisuussäännösten edellyttämiä varusteita, opetuksessa käytettäviä koulutuksen järjestäjälle kuuluvia materiaaleja ja tarvikkeita eikä muita vastaavia opetusvälineitä.

Asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan maksujen perusteina käytettäviä kustannuksia laskettaessa on otettava huomioon valtion maksuperustelaki. Pykälän 2 momentin mukaan tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta asetuksen 5 §:n 1 momentissa säädettyihin ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijamaksuihin.

4 Ehdotukset

Tällä asetuksella ehdotetaan muutettavaksi eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetun opetusministeriön asetusta seuraavasti.

4 §:n 1 momentissa säädettäisiin ammatillisessa koulutuksessa annetussa laissa tarkoitettujen ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa olevien opiskelijoiden opiskelijamaksuista. Tarkoitus on, että koulutuksen järjestäjän on mahdollista kattaa koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia nykykäytännön mukaisesti opiskelijamaksuilla siten että, opiskelijamaksut muodostaisivat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 § huomioon ottaen noin 15 prosenttia koulutuksen järjestämisen kokonaiskustannuksista. Nykykäytäntöä vastaavasti koulutuksen järjestäjä päättäisi maksun määrästä kunkin tutkinnon osalta ja voisi jättää harkintansa mukaan maksun myös perimättä.
Tutkinnoista perittävät maksut sidottaisiin tutkinnoissa suoritettaviin osaamispisteisiin. Vuosittaisen tavoitteellisen 60 opintopisteen keskimääräiseksi hinnaksi arvioidaan noin 10 000 euroa opiskelijaa kohden. Arvio perustuu asetuksen antohetken mukaiseen yksikköhintaan, joka on määritelty valtion rahoituksen perusteena käytettäviä lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen, taiteen perusopetuksen ja kansalaisopistojen keskimääräisiä yksikköhintoja vuonna 2017 koskevan valtioneuvoston asetuksen (928/2016) 1 §:n 2 kohdassa. Jotta koulutuksen järjestäjälle jää liikkumavaraa maksuja määrätessä kuten yllä on esitetty, opiskelijamaksujen määräämisen lähtökohdaksi otettaisiin 30 prosenttia arvioiduista vuosittaisista kustannuksista eli 3000 euroa. Kun tämä summa jaetaan vuosittaisella tavoitteellisella osaamispistemäärällä, voisi opiskelijalta perittävä maksu näin ollen olla korkeintaan 50 euroa opiskelijan tavoitteena olevan tutkinnon tai tutkinnon osan tai osien osaamispistettä kohti.

4 §:n 2 momentissa säädettäisiin ammatillisessa koulutuksessa annetussa laissa tarkoitetussa muussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa opiskelevilta perittävistä maksuista. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa perittävät opiskelijamaksut sidottaisiin uuden rahoituslain 32b §:n mukaisiin opiskelijavuosiin. Kaikkia ammatilliseksi lisäkoulutukseksi luettavia koulutuksia ei mitata opintopisteissä, minkä vuoksi on perusteltua sitoa ammatillista lisäkoulu-

tusta koskevat maksut opiskelijavuosiin opintopisteiden sijaan. Opiskelijalta perittävä maksu voisi tämän momentin mukaan olla korkeintaan 3000 euroa opiskelijavuotta kohden. Maksun määrä perustuisi yllä 4 §:n 1 momentin perusteluissa esitettyihin arvioihin.

4 §:n 3 momentissa säädettäisiin maksujen määräämisen yleisistä periaatteista. Jos maksujen kerääminen olisi koulutuksen järjestämisestä aiheutuneiden kokonaiskustannusten kattamiseksi tarpeen, olisi opiskelijamaksut määrättävä yhdenvertaisin perustein siten, että maksuja määrätessä huomioon otettaisiin koulutuksenjärjestäjälle koulutuksen järjestämisestä aiheutuneet kokonaiskustannukset. Samaa tutkintoa tai tutkinnon osaa tai muuta ammatillista koulutusta suorittaville opiskelijoille ei siten voisi säännöksen perusteella määrätä maksuja opiskelijakohtaisin perustein. Säännöksen perusteella opiskelijoilta perittävät maksut eivät saisi ylittää 50 prosenttia kyseisen koulutuksen keskimääräisistä kokonaiskustannuksista. Nykytilasta poiketen kokonaiskustannuksissa huomioitaisiin jatkossa myös oppisopimuskoulutuksena nykyisin järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen kustannukset.

5 §:n 1 momentissa säädettäisiin arvosanan korottamisesta perittävästä maksusta. Säädökseen mukaan koulutuksenjärjestäjä voisi periä korkeintaan 150 euron suuruisen maksun ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen tai 58 §:ssä tarkoitetun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annetun todistuksen arvosanan korottamisesta. Maksun suuruusluokka perustuu Opetushallituksen vuodelle 2015 laskeman ammatillisen lisäkoulutuksen kustannuksia käsittelevän raportin (raportti K14K7YO) perusteella tehtyyn arvioon koulutuksenjärjestäjälle tutkinnon osan suorittamisesta aiheutuvista keskimääräisistä kustannuksista. Maksun määrä on arvioitu kohtuulliseksi siten, ettei se muodosta opiskelijalle estettä arvosanan korottamiselle. Maksun periminen olisi säännöksen sanamuodon perusteella vapaaehtoista. Mahdollisuus periä maksuja arvosanan korottamisesta koskee myös uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n mukaiseen liitteeseen merkittyjä arvosanoja.

Asetukseen 1 §:n 1 momenttiin ja 6 §:n 1 momenttiin ehdotettavat muutokset ovat terminologisia, ja ne johtuvat ammatillisesta koulutuksesta annetusta uudesta laista. Asetuksen 6 §:n 1 momentin mukaisiin oppimateriaaleihin luetaan myös sähköiset oppimateriaalit. Asetuksen 2, 3 ja 7 §:iin, jotka koskevat lukiolain ja perusopetuslain mukaisia maksuja, ei ehdoteta muutoksia. Ehdotetun asetuksen voimaantulon myötä ei enää ole mahdollista periä opiskelijoilta enää voimassa olevan asetuksen 4 ja 5:§ien mukaisia maksuja.

5 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia tai kunnallistaloudellisia vaikutuksia. Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia opiskelijoille ottaen huomioon ehdotettujen maksujen vähäinen määrä ja se, että maksut vastaisivat nykyistä tasoa. Opiskelijakohtaisten maksujen vaihteluväliä pienennettäisiin hieman nykyisestä, jolloin se voisi enimmillään olla 30 prosenttia. Taloudelliset vaikutukset koulutuksen järjestäjille jäävät myös varsin pieniksi, sillä ehdotettu menettely vastaa pitkälti vallitsevaa käytäntöä. Nykyisin rahoituksesta on katettu noin 15 prosenttia opiskelijamaksuilla.

6 Asetusehdotuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä virkatyönä ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausunnot sidosryhmiltä laajalla jakelulla. Lausuntoaika päättyi... Lausunnon antoi…

7 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 eli samaan aikaan kuin laki ammatillisesta koulutuksesta (/).

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimaantullessa kumoutuvat ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (631/1998).